

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ: СПЕЦІАЛЬНО- КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІВ УКРАЇНІ

Ландовська М.В.,

студентка 5 курсу факультету європейського
права та правознавства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Стратегічною метою розвитку України є побудова сильної та сучасної європейської демократичної держави з потужною економікою для забезпечення гідного життя кожного громадянина. [1]

Протидія корупції є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, розв'язання якої для багатьох країн є надзвичайно важливою і складною справою. Це повною мірою стосується України,

для якої корупція стала чинником, що реально загрожує національній безпеці і конституційному ладу держави. [2]

Жертвами корупції є дуже широке коло суспільних відносин, що існують у державі. Передусім - це комплекс економічних відносин. Так, корупція призводить до розширення сфери тіньової економіки. Це насамперед спричиняє зменшення надходжень до бюджету держави у вигляді податків, зборів (обов'язкових платежів). Як наслідок, держава втрачає важелі управління економікою, загострюються соціальні проблеми через неможливість виконання зобов'язань щодо фінансування соціальної сфери, посилюється бюджетна криза, знижується спроможність влади розв'язувати соціальні проблеми.

Надзвичайно негативний вплив має корупція на процеси приватизації у зв'язку з тим, що внаслідок її дії сповільнюється поява ефективних приватних власників. Проникнення корупції в органи виконавчої влади призводить до надання незаконних переваг та підтримки монопольного становища на ринку суб'єктів підприємницької діяльності. [3]

Загальна сума збитків, завданих корупційними правопорушеннями, відповідальність за які передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, у 2012 році становила 1 191 730 грн., завданих кримінальними корупційними правопорушеннями - 577,8 млн грн, з них 527,9 млн грн – державним інтересам. [8]

Тому існує нагальна проблема запровадження низки заходів щодо боротьби з цим явищем.

За критерієм цільової спрямованості розрізняють загально-соціальне та спеціально-кримінологічне запобігання корупції.

Загально-соціальне запобігання корупції - це діяльність органів законодавчої, виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з виявлення, нейтралізації та усунення соціальних передумов корупційних діянь. Такими засобами можуть бути реформування системи управління, забезпечення відкритості влади, удосконалення системи державного управління, підвищення рівня громадянської свідомості, здійснення комплексу заходів виховного та просвітницького характеру. Все це має бути спрямоване на формування антикорупційної правосвідомості громадян України.

Спеціально-кримінологічне запобігання корупції - це діяльність з розроблення та реалізації системи спеціальних заходів, спрямованих на усунення, нейтралізацію, обмеження дій факторів корупції, перешкоджання здійсненню протиправних дій конкретної особи щодо реалізації наміру вчинення корупційного правопорушення, припинення корупційної діяльності, яка вже почалася, з метою недопущення протиправного результату чи переростання корупційного діяння в більш небезпечне. Спеціально-кримінологічне запобігання корупції, на

відміну від загально-соціального, спрямоване на профілактику та припинення корупційних проявів [4, С. 384].

Заходи спеціально-кримінологічного запобігання спрямовані переважно на певний вид корупційних правопорушень, тоді як заходи загально-соціального запобігання, як правило, здійснюють профілактичний вплив на весь комплекс соціальних передумов корупції, причини та умови всіх чи більшості видів корупційних правопорушень. Як правило, спеціально-кримінологічні заходи є предметом спеціалізованих чи загальних програм, планів, настанов тощо протидії корупції та злочинності.[5, С.268]

Ключовою ознакою сучасної ситуації щодо боротьби з корупцією в Україні є започаткування у 2010-2011 роках процесу реформування вітчизняного антикорупційного законодавства, зокрема прийняття Законів України «Про засади запобігання і протидії корупції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». Антикорупційну спрямованість мають здійснені судова, податкова, адміністративна реформи, започаткована реформа кримінального судочинства, вдосконалені механізми доступу громадян до публічної інформації та отримання безоплатної правової допомоги.[6] Також до нормативно-правових актів протидії корупції, належать Конституція України, Закон України “Про державну службу”, Національна програма боротьби з корупцією, План заходів, спрямованих на боротьбу з корупцією, Комплексна програма профілактики злочинності.

Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» передбачає цілу низку методів та заходів що спрямовані на зниження рівня корупції у країні. До них, відповідно до Розділу 2, вище вказаного закону, відносять: 1) обмеження щодо використання службового становища (ст.6); 2) обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст.7); 3) обмеження щодо одержання дарунків (пожертв) (ст.8); 4) обмеження щодо роботи близьких осіб (ст. 9); 5) обмеження щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування (ст. 10); 6) спеціальна перевірка щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 11); 7) фінансовий контроль (ст. 12); 8) дотримання кодексів поведінки (ст. 13); 9) урегулювання конфлікту інтересів (ст. 14); 10) антикорупційна експертиза нормативно-правових актів (ст. 15); 11) прозорість інформації (ст. 16); 12) заборона на одержання послуг і майна органами державної влади та органами місцевого самоврядування (ст. 17) [7]

У змінах, що повинні набрати чинність 01.09.2014 передбачається ще такий важливий засіб як «застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру». У

положенні зазначається, що уразівчиненнявідімені та в інтересахюридичної особи їїповноваженою особою злочинусамостійноабо у співучасті до юридичної особи у випадках, визначенихКримінальним кодексом України, застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Дана поправка до закону має суттєве значення, оскільки конкретно вказує на кримінальну відповідальність осіб в разі вчинення коруптивних дій.

Відповідно до Указу Президента «Про Національнуантикорупційнустратегію на 2011-2015 роки», реформуваннявітчизняногоантикорупційногозаконодавства є все щенезавершеним.[6] Так, для прикладу, з метою забезпечення виконання рекомендацій GRECO Міністерством юстиції у 2012 році розроблені законопроекти:«Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо вдосконалення процедури здійснення конфіскації» (реєстр. № 1103 від 17 грудня 2012 року);«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження заходів кримінально-правового характеру стосовно юридичних осіб» (реєстр. № 2032 від 17 січня 2013 року);«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері запобігання і протидії корупції» (реєстр. № 2033 від 17 січня 2013 року). Тобто, законотворці активно беруть участь у розробці все новіших нормативно-правових актів, що базуються на рекомендаціях європейської спільноти, де рівень корупції є значно нижчим.

Слід також зазначити, що упродовж квітня-травня 2013 року в Україні був прийнятий ряд антикорупційних актів та низка поправок. Так відповідно до змін, що набрали чинності 18 квітня 2013 року, термін «корупція» було замінено на «неправомірну вигоду».

Виконуючи поставлені цілі, що передбачені законодавствомзагалом органами внутрішніх справ у 2012 році, складені протоколи про адміністративні корупційні правопорушення щодо 605 осіб, органами Служби безпеки України– щодо 769 осіб, органами Державної податкової служби України – щодо 92 осіб, органами Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – щодо 50 осіб.

За результатами направлених до суду протоколів про адміністративні корупційні правопорушення до відповідальності притягнуто 1987 осіб, на яких накладено штрафи на загальну суму 2 104 066 грн. Направлено кримінальні справи про 2740 корупційних злочинів. Третина справ цієї категорії – про одержання хабарів (889).

За результатами вжитих органами внутрішніх справ упродовж 2012 року практичнихзаходів направлено до суду кримінальнісправи за вчинення 1713 злочинів з ознакамикримінальноїкорупції, з них 904 – одержанняхабарів (ст. 368 КК України), 155 – привласнення, розтрата

майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України), 239 – зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), 41 – перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України), 72 – службове підроблення (ст. 366 КК України).

До відповідальності за скоєння злочинів у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг притягнуто 1291 особу, в тому числі 718 – за хабарництво (або 55,6%), з них державні службовці – 222 (140 – за хабарництво); службові особи держадміністрацій – 84 (49 – за хабарництво); депутати місцевих рад – 30 (13 – за хабарництво); посадові особи місцевого самоврядування 190 (94 – за хабарництво); професійні судді – 15 (10 – за хабарництво); працівники податкової служби – 33; працівники митної служби – 17; працівники прикордонної служби – 5; працівники кримінально-виконавчої служби – 34; працівники органів внутрішніх справ – 116; працівники цивільного захисту – 14; військовослужбовці – 22; посадовці інших державних органів – 167. [8]

Отже, підсумовуючи все вище вказане, хочу зазначити, що спеціально-кримінологічні заходи у законодавстві України мають мету зменшення рівня корупції шляхом усунення передумов її виникнення через упровадження превентивних заходів, зміцнення режиму законності, а також формування у суспільстві негативного ставлення до корупції як суспільно небезпечного явища. Серед кола питань, які потребують вирішення, насамперед слід виокремити питання підвищення ефективності реалізації Національної антикорупційної стратегії на 2011 – 2015 роки, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1001, та Державної програми щодо запобігання і протидії корупції на 2011 – 2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2011 року № 1240, а також створення інших нормативно-правових актів з метою протидії та профілактики корупції.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки.» від 27.02.2013 – № 187 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF>
2. Мельник М.І. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми протидії корупції. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.br.com.ua/referats/dysertacii_ta_autoreferaty/58811.htm

3. Маринюк М.В. Боротьба з корупцією в органах виконавчої влади [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/2240/10/>
4. Мельник М.І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії / М.І. Мельник. – К.: Атіка, 2001. – 410 с.
5. Мельник М.І. Корупція - корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії). Монографія. – К.: Юридична думка, 2004. – 400 с.
6. Указ Президента України «Про Національну антикорупційну стратегію на 2011-2015 роки» від 21.10.2011 – № 1001/2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011>
7. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07.04.2011 – № 3206-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
8. Звіт про результати проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції у 2012 році// Міністерство Юстиції України, К.: 2013 р.

Науковий керівник: Ступник Я. В., к.ю.н., доцент.